

Якось ополудні, а було це наприкінці вересня 1955-го, я скочив у Лос-Анджелесі в товарняк, вмовстився у вагоні, влігся, підклав під голову рюкзак, заклав ногу на ногу, залипнув на хмари й поторохтів на північ, до Санта-Барбари. Поїзд трапився місцевого призначення, тож я вирішив перебути ніч у Санта-Барбарі, на пляжі, а вже зранку зачепитися за інший місцевий до Сан-Луї-Обіспо або ж о сьомій вечора стрибнути на товарняк першого класу, і тоді гнати на ньому аж до самого Сан-Франциско. Поблизу Камарільйо, де Чарлі Паркер поїхав дахом, та згодом вернувся до тями, доки наш поїзд з'їжджав на запасну, пропускаючи інший, до мого вагона заліз щуплий старий волоцюга і, схоже, здивувався, побачивши там мене. Він мовчки влігся навпроти, у протилежному кінці вагона, підклавши під голову свою вбогу торбу. Щойно товарняк, який прямував на схід, промчав головною, почувся свисток і нам дали дорогу, але, поки ми рушали, вдарив страшенний дубак, і з моря на теплі прибережні долини насунув туман. Після невдалих спроб зігрітися, закутавшись у шмаття й згорнувшись калачиком на холодній сталевій підлозі, ми з волоцюгою підвелися й узялися швендяти туди-сюди, підстрибуючи й вимахуючи

руками, кожен у своєму кінці вагона. Невдовзі ми знову стали на запасній у якомусь залізничному містечку, і я зрозумів: щоб дотягнути сьогодні ввечері у таку холоднечу до Санта-Барбари, мені конче потрібен чималий пляхан дешевого шмурдяка.

— Постережеш мого наплічника, поки я зганяю по вино?

— Ясно шо.

Я перемахнув через борт, перебіг 101-шу трасу до крамнички і прихопив, окрім шмурдяка, трохи хліба й цукерок. Коли ж я примчав до товарняка, якому лишалось стояти ще п'ятнадцять хвилин, було вже тепло й сонячно. Утім, година була пізня, тож незабаром мало похолоднішати. Щуплий волоцюга, схрестивши ноги, скнів у своєму кінці вагона над злиденим пайком, що складався з бляшанки сардин. Мені стало його шкода, я підійшов і запропонував:

— Ковтнеш винця, щоб зігрітися? Чи, може, хочеш хліба з сиром до сардин?

— Ясно шо. — Цей смиренний голос прозвучав з його худой горлянки гулко, немов звіддала, наче він боявся або не хотів поводитися нахабно. Сир я купив ще три дні тому в Мехіко-Сіті перед довгою поїздкою дешевим автобусом через Сакатекас, Дуранго та Чіуауа, перед довгими двома тисячами миль до кордону в Ель-Пасо. Він із насолодою та вдячністю заточив хліба з сиром і хильнув вина. Мені було приємно. Я згадав рядок із Діамантової сутри, в якому сказано таке: «Практикуйте милосердя, не тримаючи в розумі жодних концепцій про милосердя, адже зрештою милосердя — це лише слово». У ті дні я був дуже благочестивим і майже з бездоганною ревністю сповідував свої релігійні переконання. Проте

згодом я почав дещо лицемірно ставитися до своєї пустопорожньої балаканини, трохи замахався й зробився більш цинічним. Бо ж тепер я постаршав і збайдужів... Але тоді я справді вірив у реальність милосердя, доброти, упокорення, старанності, неупередженого спокою, мудрості та екстазу, вважав себе древнім бгікшу в сучасній одежі, який подорожує світом (зазвичай величезною трикутною дугою від Нью-Йорка до Мехіко-Сіті та Сан-Франциско), щоб повернути колесо Істинного Смислу, або Дгарми, і заслужити собі майбутнє Будди (Пробудителя) та Героя в Раю. Тоді я ще не зустрів Джефі Райдера², це мало трапитися наступного тижня, і нічого не чув про «волоцюг дгарми», попри те, що на той час я, власне, сам був взірцевим волоцюгою дгарми та вважав себе мандрівником-вірянином. Волоцюга у вагоні лише утвердив мене в усіх моїх переконаннях, оскільки, охоче прикладаючись до вина, розбалакався й урешті-решт дістав звідкілясь крихітний папірець із молитвою Святій Терезі, яка обіцяла після смерті повернутися з небес на землю дощем із троянд і вічно орошати всіх живих істот.

— Де ти її намутив? — поцікавився я.

— Та кілька років тому вирізав з журналу в читальному залі, в Лос-Анджелесі. Відтоді завжди ношу з собою.

— Сідаєш собі і читаєш у товарняках?

— Майже щодня. — Він говорив небагато, не став розводитися з приводу Святої Терези, дуже скромно

2 В оригінальному сувої «Волоцюг дгарми» Керуак використовував реальні імена людей, які стали прототипами тих чи тих персонажів, однак у процесі редагування імена були змінені, тож для Рея Сміта прототипом слугував сам Джек Керуак, а для Джефі Райдера — поет та есеїст Гері Снайдер (англ. Gary Snyder; 1930).

поводився щодо своїх релігійних переконань і майже нічого не розповів про власне життя. Він був із тих худих мовчазних волоцюг, до яких нікому немає діла навіть у Схід Роу, не кажу вже про Мейн-стрит. Якщо його проганяв коп, він тікав і зникав, а у великих містах залізнична охорона могла й не помітити щуплого чувачка, який ховався у траві, коли рушав товарняк, і чіплявся за нього, криючись у тіні. Коли ж я розповів йому, що наступного вечора планував вскочити в «Блискавку», товарний поїзд першого класу, він сказав:

— А, то ти про «Опівнічного привида».

— Це ви так «Блискавку» називаєте?

— Ти, по ходу, із залізничників.

— Був колись. Гарував гальмівним на Південній Тихоокеанській.

— Ну а ми, волоцюги, називаємо його «Опівнічним привидом», чіпляєшся в Ел-Ей і геть з очей, а вранці ти вже у Фриско, от як швидко він жене.

— Вісімдесят миль за годину на прямих, батю.

— Точняк, але вночі буває ще той дубак, як мчиш уздовж берега на північ від Гавіоти й повз Серф.

— Повз Серф, точно. А тоді ще в горах на південь від Маргарити.

— Маргарита, ага. Стіки їздив цим «Опівнічним привидом», уже й не злічити.

— А скільки років удома не був?

— Та, по ходу, до стікох і лічити не вмію. Сам я родом з Огайо.

Але поїзд рушив, знову подув холодний вітер, навис туман, і наступні півтори години ми робили все можливе й неможливе, аби не замерзнути й не надто стукотіти зубами. Спершу, щоб зігрітися, я скрутився калачиком

і медитував на тепло, істинне Боже тепло; потім почав підстрибувати, робив махи руками й ногами, співав. Волоцюга виявився терплячішим, аніж я, більшість часу просто лежав та сушив собі голову в гіркій задумі. А я стукотів зубами, у мене посиніли губи. У присмерку ми з полегшенням побачили обриси знайомих гір Санта-Барбари, невдовзі станемо й відігріємося біля колій в теплу зоряну ніч.

На переїзді, де ми зістрибнули з поїзда, я побажав щуплому волоцюзі Святої Терези щасливої дороги й рушив лаштуватися на нічліг, збираючись розстелити ковдри серед пісків у глибині пляжу, біля підніжжя скелі, де мене не могли засікти й прогнати копи. Я смажив сосиски над вугіллям великого вогнища, наштрикнувши їх на свіжозрізані загострені палички, підігрівав консервовані боби та макарони з сиром у розпечених до жару ямках, пив новопридбане вино й насолоджувався однією з найприємніших ночей у моєму житті. Забрівши у воду, я занурився, а тоді стояв і дивився на прекрасне нічне небо, десятидивний всесвіт Авалокітешвари³, сповнений темряви й діамантів. «Що ж, Рею, — задоволено кажу собі я, — лишилося якихось кілька миль. Ти знову це зробив». Щасливий. Співати, сьорбати вино, спльовувати, стрибати, розсікати в самих лише плавках, босим, розпатланим, серед червоногарячої темряви — ось як треба жити. Самотній і вільний на м'яких пісках пляжу, під подихом моря, із Ма-підморгуванням фаллопієвих незайманих теплих зірок, які відблискують у зовнішньому каналі плинних вод утроби. А якщо бляшанки

3 Авалокітешвара, або Каннон — бодгісаттва, втілення безмежного милосердя усіх будд.

з консервами розпечені до червоного і їх не втримати в руках, просто скористайся старими добрими залізними рукавицями, та й по всьому. Я дав їжі трохи охолонути, щоб іще насолодитися вином і власними роздумами. Сів, схрестивши ноги, на пісок і розмірковував про своє життя. Ну от, і що воно змінило? «Що трапиться зі мною далі?» Урешті-решт вино вплинуло на смакові рецептори, і я був змушений накинутися на сосиски, кусаючи їх просто з дерев'яних шампурів, чавк-чавк, я занурював стару похідну ложку у дві бляшанки зі смакотою й виловлював звідти соковиті шматки гарячої свинини з бобами та макарони з пекучим гострим соусом і, можливо, ще дрібкою піску. «І скільки ж піщинок на цьому пляжі?» — думав я. — Ну, мабуть, стільки ж, скільки зірок на небі! (чавк-чавк) — а якщо так, то скільки ж було людей, або скільки взагалі було живих істот до цього *крихітного* відрізка безпочаткового часу? Ой, та хтозна, тут довелось б порахувати всі піщинки на цьому пляжі й на кожній зірці в небі, на кожній в десяти тисячах величезних чіліокозмів⁴, і цю кількість піщинок не зможе підрахувати ні ІВМ, ні лічильна машина Берроуза⁵, о, я, їй-богу, не знаю, (ковток вина), не знаю, але, вочевидь, десь кільканадцять триклятих трильйонів, а то й сучих секстильйонів незліченних троянд, що їх мила Свята

4 Чіліокозм — поняття буддійської космології, що означає «одна тисяча сонячних систем».

5 У 1885 році винахідник Вільям Сьюард Берроуз I (англ. William Seward Burroughs I; 1857–1898), дід і тетка письменника Вільяма С. Берроуза (англ. William Seward Burroughs; 1914–1997), запатентував лічильну машину (механічний калькулятор) і згодом заснував компанію American Arithmometer Company (пізніше Burroughs, Inc.), що спеціалізувалась на обчислювальній техніці та устаткуванні для бізнесу.

Тереза і той пречудовий стариган цієї самої миті сиплють на твою голову разом із лілями.

Доївши, я витер губи своєю червоною банданою, помив у солоному морі посуд, покопав ногами грудки піску, пошвендяв туди-сюди, повитирав усе, поскладав, сховав стареньку ложку до просоленого наплічника і, загорнувшись у ковдру, приготувався до славного й заслуженого відпочинку. Щоб підірватись посеред ночі: «Га? Де я? Що за дівчата грають у баскетбол вічності в старому домі мого життя? Чи не пожежа раптом, не?», але то був лише нав'язливий шум припливу, хвилі якого все вище, все ближче підбирались до ковдри, на якій я спав. «Буду твердий і древній, мов мушля», — засинаю я, і сниться мені, що вві сні я обміняв три скибки хліба на подих... О, бідний розуме людський, самотня людина, сама, на березі моря, і Бог, я б сказав, пильно дивиться з усміхом... І наснився мені давній дім у Новій Англії, і мої кошенятка, які вслід за мною опинилися в дорозі, намагаючись подолати тисячі миль, перетнути всю Америку, і моя мати з рюкзаком за плечима, і мій тато, який женеться за невловимим, ефемерним поїздом, я снів, а тоді прокинувся в сірому світанку, побачив його, понюхав (оскільки вловив мить, коли весь небокрай змінився так, наче монтувальник сцени поспішив повернути його на місце, аби запевнити мене в тому, що він справжній) і заснув знову, перевернувшись на інший бік. «Все однакове», — почувся мій власний голос у порожнечі, що під час сну є такою звабливою.